

STARA FRANKOPANSKA UTVRDA UZ UŠĆE SLUNJČICE

Slunj se kao grad razvio u blizini utoka Slunjčice u Koranu. Slunjčica je inače mala rijeka duga 6,5 km koja izvire južno od Slunja kod sela Slušnice. U izvorišnom toku ime joj je Jesenica ili Jasenica, a teče podzemno od Ličke Jesenice do Slušnice u dužini od 14 km. Inače protječe Slunjem i ispod tog grada ulijeva se u Koranu preko 23 slapa viša od dva-deset metara. Na tim su se slapovima razvile mlinice i živopisno naselje Rastoke. Pretpostavlja se da su postanak Slunja i Rastoka podjednako uvjetovali burni povijesni događaji te povoljan geostrateški i gospodarski položaj. I danas kroz Slunj prolaze važne prometnice između sjevera i juga te od istoka i Bosne prema zapadu. I prije se, dok još nije bilo mostova, baš pri ušću Slunjčice kretalo stanovništvo i raznorazne vojske. Upravo se u Slunju kao trgovinskom središtu dodiruju plodna poljoprivredna područja na istoku sa zapadnim krškim stočarskim krajevima i velikim šumskim kompleksima Male Kapele.

Najstarija je prošlost ovog kraja neistražena i nepoznata. Povjesničar Ferdo Šišić navodi da je na ovom području pronađen rimski novac i da je upravo ovdje rimski vojskovođa Germanik napao japudski grad Splanum ili Splonum. Zna se da je negdašnji glavni rimski put prolazio u neposrednoj blizini Slunja, da je vodio od Pokuplja preko Topuskog te pokraj Cetingrada u pravcu Bihaća dolinom Une išao prema srednjem Jadranu. U doba hrvatskih narodnih vladara to je bila i glavna veza između Panonske i Dalmatinske Hrvatske, a na tom su se pravcu navodno srele vojske hrvatskog kralja Petra Svačića i ugarskog kralja Kolomana.

Povjesničar Vjekoslav Klaić izvodi ime Slunj od riječi Slovin, tumačeći

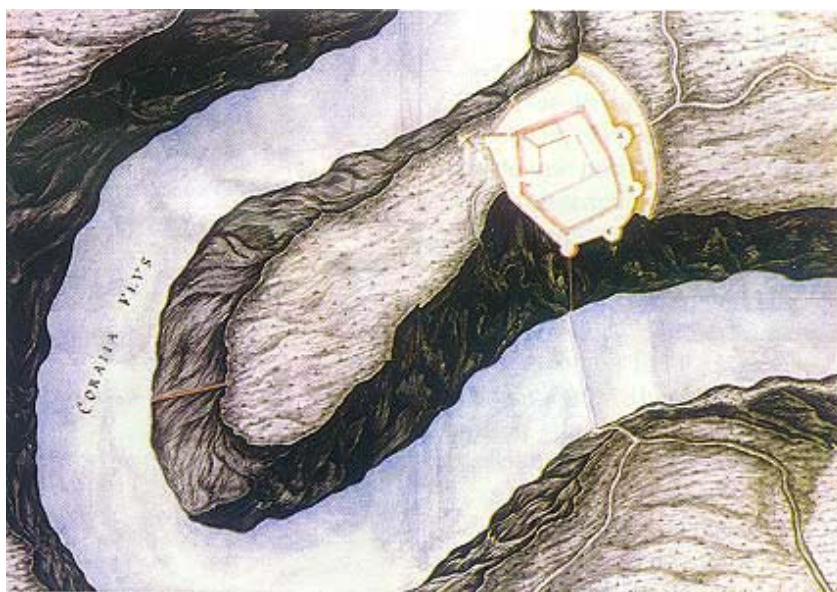
OLD FRANKOPAN FORTRESS NEXT TO THE SLUNJČICA RIVER MOUTH

The Slunj fortress is perched on a rocky hill at the last bend of Slunjčica before it descends via several magnificent cascades into the Korana river. This was an old Fortress of the Frankopans and the seat of one of their branches, the Slunjski family. After the death of Franjo Frankopan, Croatian Prince and a successful defender against Turk attacks, the fortress became part of the Military Frontier. It was attacked by Turks on as many as 13 occasions and on three of such occasions it was taken and burned down, just like a neighboring small town on the other bank of the Slunjčica. However, the fortress was always rebuilt so that it was, for an extended period of time, the final stronghold on the border with the Ottoman Empire. The fortress was shaped as an irregular pentagon and in its center it featured a very tall main building to which several smaller buildings were annexed. After the military threat ended, the fortress was on several occasions damaged by fire. Today, the town on the other bank is still quite vital, and the place where a former Franciscan monastery used to stand is currently occupied by a church which unfortunately suffered a lot of damage during recent military operations.

da se u latinskom slovo 'u' pisalo kao 'v' pa se Slouin pisalo Slovin. To na neki način potvrđuje i hrvatski pjesnik Ivan Trnski, koji je u vrijeme romantizma spjevao pjesmu – *Slovingradu*. Neki tvrde da je Slunj izgradio hrvatski kralj Zvonimir, iako o tome nema nikakvih tragova u povišnim dokumentima. Slunj se u starijim kartama i dokumentima inače

naziva svakojako: Sluin, Zlun, Zun, a ponegdje i Sluni.

Postojalo je i starije naselje koje se zvalo Suhi Slunj i nalazilo se južno od Slunja, ispod brda Melnice i nedaleko opustjelog sela Zbijeg. To je područje na kojem se sada nalazi vojni poligon koji je negdašnja JNA izgradila u pedesetim godinama, a danas se njime koristi Hrvatska voj-

Crtež položaja i tlocrta utvrde (M. Stier)

Stierov crtež Slunja s utvrdom (pogled s juga)

ska. Čak je pomalo nejasno je li se najstarija povijesna spominjanja Slunja odnose na taj prvobitni Slunj ili na sadašnji podignut na kamenitoj uzvisini velike okuke Slunjčice. Svakako valja uvažiti činjenicu da najpouzdaniji istraživač naših povijesnih utvrda Gjuro Szabo spominje odluku hrvatskih staleža još iz 1558. "da kralj utvrdi i Zrin, Komogovinu, Prekoverški Gradac, Svinicu i novi Slunj".

Sav je kraj oko Slunja, zajedno s cijelom modruškom županijom, navodno darovao kralj Bela III. 1193. knezovima Krčkim. No to zaista nije pouzdan podatak jer su se mnoge ondašnje darovnice budućim Frankopanima pokazale čistim krivotvornama. Ali se zato pouzdano zna da je kralj Karlo I. Roberto Anžuvinski darovao 1323. župu Drežnik s područjem Slunja Fridrihu III., pripadniku toga najslavnijega hrvatskoga plemićkog roda za pomoć u borbi protiv Mladena II. Šubića, bana Hrvatske i Slavonije. Nešto poslije, 1390. godine, Ivan Krčki dao je knezu Pavlu Zrinskom u zakup grad Slunj s pripadajućim posjedima. To je i prvi put da se spominje 'castrum Slung' jer do tog vremena nema podataka o postojanju ni slunjske utvr-

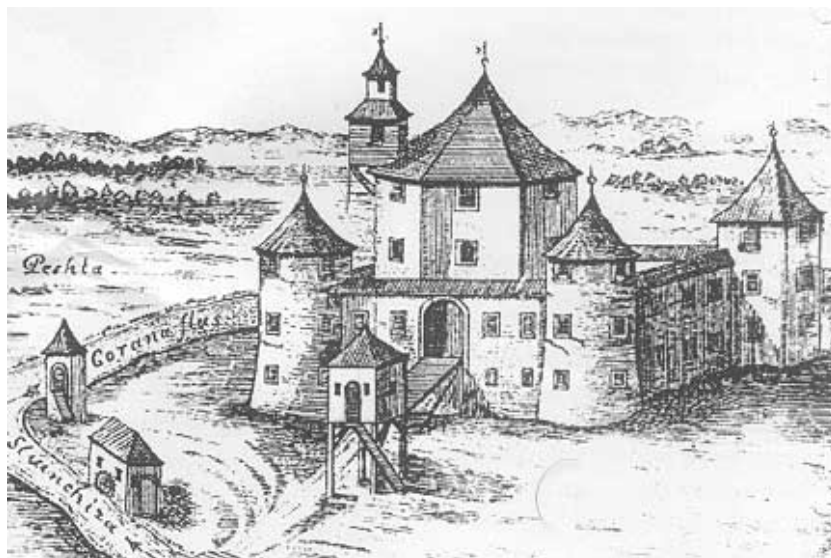
de ni trgovišta. Zbog tog je zakupa došlo do polustoljetnog sukoba tih dviju moćnih plemićkih obitelji, jer su Frankopani Slunj uzeli natrag bez ikakve naknade. Taj je spor u više navrata morao rješavati i kraljevski sud, a izglađen je tek nakon smrti nasilnoga Nikole Frankopana.

U diobi frankopanskih posjeda 1449. u Modrušu Slunj je, zajedno s Ostrovcicom i Novigradom u Lici te Ledenicama u Vinodolu, dobio Dujam IV. Slunj tada postaje sjelo jedne

od grana knezova Frankopana. Pouzdano se zna da je u to vrijeme na drugoj obali Slunjčice već postojalo manje naselje, a spominje ga knez Nikola u jednoj ispravi iz 1409. Utvrda na desnoj obali i naselje na lijevoj obali Slunjčice bili su međusobno povezani mostom, a u kasnijim se dokumentima spominju pod zajedničkim nazivom – Slunj.

Iz šturih povijesnih podataka nemoguće je ustanoviti kada je izgrađena slunjska utvrda. Vjeruje se da je izgrađena u 14. stoljeću, ali se ništa ne zna ni o veličini ni o prvobitnom izgledu. No svakako je u cijelosti morala biti izgrađena i prije nego što je u 15. stoljeću postala sjedištem feuda. Povjesničar i arheolog Milan Kruhek vjeruje da su utvrđeni zamak izgradili upravo Frankopani kao svoje novo središte, baš kao i nedaleki Tržac.

Knezovi Frankopani Slunjski nisu dugo držali Slunj i slunjski posjed. U njihovu je vlasništvu bio do 1572. i izumiranja te plemićke grane. Najpoznatiji su njezini predstavnici Juraj, koji je bio sudionik Cetinskog sabora, i Franjo, koji je bio hrvatski ban. Franjo Frankopan Slunjski (1536.-1572.) proslavio se obranama od turskih napada kojima je ujedno us-

Valvasorov crtež slunjske utvrde

pješno branio svoje posjede: Gore, Gornju i Donju Kladušu, Krstinju, Cetin, Kremen, Letovanić i Slunj. Bio je od 1567., zajedno sa zagrebačkim biskupom i kasnijim kardinalom Jurjem Draškovićem, hrvatsko-slavonski ban. Obojica su kao neposredni organizatori obrane od Turaka dobili od Sabora naslove 'braniči domovine', a Franjo još i naslov 'mač i štít ostataka Ilirije'. U to vrijeme Turci nisu uspijevali osvojiti niti jednu utvrdu, ali je Franjo Frankopan potpuno osiromašio pa mu je na pograničnim posjedima ostalo tek dvadesetak kmetova. Oskudica ga je prisilila da se odrekne banske časti 1572., a iste je godine i umro i pa je s njim, bez muškog nasljednika, propala loza Frankopana Slunjskih.

Šesnaesto je stoljeće inače vrhunac turske ekspanzije prema Zapadu. Nakon poraza na Krbavskom polju 1493., a posebno nakon poraza blizu Mohača 1526., pod tursku vlast postupno dolazi cijela Slavonija i Lika. Turci se približavaju Slunju koje postaje strateški važno mjesto na putu prema Bihaću, ondašnjoj najsigurnijoj hrvatskoj utvrdi i od 1527. sjedištu bihačke kapetanije. Frankopani su primorani prepustiti obranu svojih utvrđenih gradova carskoj vojsci. Tako nekadašnja plemićka

Ruševine slunjske utvrde gledane s istoka

sijela postaju granične obrambene utvrde. Time se konsolidira obrana prema Turcima i zaustavlja njihovo napredovanje. Da bi se to postiglo bilo je potrebno stare plemićke gradove prilagoditi novim zahtjevima, novim oružjima i novoj ratnoj strategiji. Granične utvrde stalno obilaze carski vojni časnici, pažljivo bilježe sve o zatečenom stanju, svoja zapažanja opisuju i crtežima te predlažu brojna unapređenja kako bi se poboljšale njihove obrambene zna-

čajke. Zahvaljujući tome o slunjskoj utvrdi imamo znatno jasniju predodžbu nego iz vremena dok su njome upravljali Frankopani. Gjuro Szabo čak tvrdi da je rijetko koji grad sačuvan s toliko dobrim nacrtima kao što je to slučaj sa Slunjem.

Od brojnih crteža nije nažalost sačuvan prvi za kojega se zna da ga je 1586. izradio voditelj gradnje karlovačke tvrđave Martin Gambon. Sačuvani su crteži koje je između 1657. i 1660. izradio nezaobilazni prvi carski inženjer – Martin Stier. On je za Slunj nacrtao tri tlocrta utvrde i dva pogleda na utvrdu i naselje sa širom okolicom - jedan s juga i jedan s istoka.

Na crtežima se uočava da je nepravilna peterokutna frankopanska građevina okružena vanjskim obrambenim zidom kojega s juga i istoka pojačavaju četiri okrugle kule, a s najmanje zaštićene istočne strane iskopana je široka graba. Gradu se pristupalo iz smjera naselja, preko mosta na Slunjčici i vijugavom stazom sa strme zapadne strane do ulaza na sjeverozapadnom uglu. Cijeli je sustav ulaza razrađen i prolazom se dolazi do kule unutar koje se zaokreće pod pravim kutem, pa se preko pok-

Slunj iz 1730. prema crtežu M. A. Weisa

retnog mostića ulazi u pravokutnu polukulu i zaštićeno predgrađe. Ulaz u gradsku frankopansku jezgru je u sjeverozapadnom zidu. Iako to G. Szabo izričito tvrdi, i to je mišljenje zbog njegova ugleda vrlo rašireno, uočljivo je da se ipak u utvrdu nije ulazilo ljestvama preko čardaka. Unutar glavne građevine nacrtano je nekoliko zasebnih cjelina, tri s lijeve, a jedna velika s desne strane. Stier kao i drugdje crta prijedlog poboljšanja. Ovdje su to nove jake utvrde na istočnoj najizloženijoj strani sa dva bastiona i ravelinom. Na posebnom je tlocrtu šira topografska situacija na kojoj je osim utvrde prikazano i naselje na lijevoj obali Slunjičice s crkvom i samostanom zaštićenim obrambenim zidom i prokopom.

Ipak tek pogledi na utvrdu i naselje u cijelosti pojašnjavaju ondašnju situaciju, izgled i stanje. Naselje je napušteno, a sve je u njemu ruševno. Jezgra je tvrđave izuzetno visoka, a na uglovima su na vrhu zida smještene isturene i natkrita stražarska produženja. Na crtežima se vidi da su obrambeni zid i kule u vrlo lošem stanju. Podalje od utvrde smješten osamljeni stražarski toranj (polterturn), a sličan je stajao i blizu utvrde u Brinju.

Stier je uz prijedloge ojačanja u popratnom tekstu dao i nekoliko posebnih savjeta kako spriječiti ono što se često događalo. Turski su se vojnici znali koritom rijeke prikristi ulazu te zaskočiti i nekoga oteći, a to se može spriječiti preprekama od velikih stabala ili jednim zidom. Isto tako valja minirati jednu stijenu ispod koje bi se jedan do dva turska vojnika sakrili te ujutro ustrijelili stražare. Kako se utvrdi praktički jedino može prilaziti preko mosta, njega svakako treba srušiti u slučaju napada. Velik je problem i vodoopskrba jer se rijeke ljeti isuše pa njihova voda nije za piće ni za ljude ni za stoku. Bilo bi potrebno stoga očistiti i kišnicom puniti postojeću veliku cisternu. Stier inače prilaže i popreč-

ni presjek te presjeke tornja s vodospremnom.

Drugi je poznati crtež J. W. Valvasora, na kojem je pogled na slunjsku utvrdu sa zapada, ali je taj crtež, kao i mnogi drugi tog autora, potpuno nevjerodostojan. Nakon mira u Srijemskim Karlovcima 1699. nastalo je nekoliko crteža autori kojih su L. F. Marsiglije (voditelj stručnog tima za utvrđivanje granice) i J. F. Hollstein. Na tim je crtežima drukčiji raspored zidova i zgrada unutar glavne frankopanske građevine, ali je nemoguće ustanoviti je li to posljedica promjena pri obnovi ili su je izazvale nepreciznosti crtača. Istodob-

Pogled iz unutrašnjosti na ostatke zidova utvrde

no J. C. Weigel radi kartu graničnih područja prema Turskoj, a uz rub te male karte donosi sitne tlocrte niza utvrda pa i Slunja. Jezgra je utvrde ponešto drugačija nego na prethodnim tlocrtima. Martin Claus 1713. obilazi područje karlovačkog generalata, detaljno opisuje utvrdu i predlaže poboljšanja, a unutar nje prikazuje neke nove nadogradnje. Dopadljiv je crtež Matije Antina Weisa iz 1730. koji prikazuje naglašeno visoku, čvrstu i potpuno zatvorenu jezgru utvrde koja je u vrlo dobrom

stanju. Slično Weiglu i J. A. Schillinger na rubovima topografske karte područja crta male, ali ne tlocrte već poglede na pojedine utvrde. I tu dominira zatvorena frankopanska jezgra, s malim otvorima pri vrhu i velikom stražarnicom na sjeveroistočnom uglu.

Posljednji od brojnih likovnih priloga izuzetno je kvalitetna arhitektonska dokumentacija sastavljena od uzdužnih presjeka kroz četiri razine i jednoga poprečnog presjeka jezgre utvrde koju je 1790. izradio B. W. Schrending, u vrijeme kada je u njoj stanovao zapovjednik Karlovačke krajine barun de Vins. Pretpostavlja

se da je tada utvrda pregrađena i prilagođena ondašnjim potrebama. Južna zgrada uz prizemlje ima dva kata podijeljena u četiri prostorije, a sjeverna uz prizemlje i kat, a također je podijeljena u četiri prostorije. Iznad jednostrešnog blago pognutog krova uzdiže se obrambeni zid s nizom malih otvora koje povezuje natkrivena i konzolno istaknuta drvena galerija.

Turci su prema povijesnim podacima više od trinaest puta napadali ut-

vrdu i naselje Slunj. Prvi put su neuspješno opsjedali Slunj 1561., a uspjeli su prodrijeti u utvrdu 1578. kada su je opljačkali i zapalili. Tada su na lijevoj obali Slunjčice spalili naselje i samostan franjevac. Ponovno su upali u Slunj 1582. i opet ga spalili i opustošili. No stara je utvrda brzo obnovljena i osposobljena za obranu i držanje posade. Zabilježeno je da se 1578. na saboru austrijskih pokrajina Štajerske, Kranjske, Koruške i Gorice u Brucku na Muri, posvećenom obrani hrvatskih granica, posebno govorilo o najznačajnijim hrvatskim južnim utverdama – Slunju i Bihaću. Za obnovu njihovih utvrda određuju se posebna novčana

pod upravom senjskih kapetana. Povjesničari spominju i njihova imena (Hreljanovići, Malagrudići, Delišimunovići, Muravići, Hranilovići...). Jedan od najpoznatijih zapovjednika Slunja bio je od 1661. slavni Petar Zrinski, inače sudionik Zrinsko-Frankopanske urote. On je u to vrijeme pobijedio Turke kod Slunja, u Međimurju i kod Jurjevih stijena. Ipak za njegove odsutnosti 1664. Turci su posljednji put uspjeli upasti u Slunj te popaliti utvrdu i franjevački samostan. Inače najveći uspjeh u čestim borbama uokolo Slunja zabilježen je znatno prije, kada su turske snage pod vodstvom Ferhat-paše 1584. nakon povratka iz pohoda u

U slunjskoj su utvrdi bile stalne posade od približno stotinjak krajišnika i desetak njemačkih vojnika. Kasnije su posade bile manje, ponekad od samo 10 do 20 vojnika sa stražom. Osim zapovjednika redovito su ih sačinjavali njemački vojnici, uskoci te neredoviti krajiški vojnici (mazoli), zapravo svi sposobni seljaci koji su, kad nisu ratovali, popravljali i gradili krajiške utvrde, izgrađivali putove i mostove te sudjelovali u drugim javnim radovima.

Kraj između Une i Korane bio je do 1699. i Karlovačkog mira između Turske i Austrije više od stotinu godina prava pustoš, 'desertum' i 'ničija zemlja'. Bilo je to stalno poprište borbi, pustošenja i pljački. Stoga se starosjedičko stanovništvo odatle povuklo prema Gorskom kotaru i sjevernim krajevima Hrvatske. Još na početku 16. stoljeća pred turskim nadiranjima odselio dio stanovništva u također opustošene krajeve Ugarske i Austrije u blizini Dunava (Gradišćanski Hrvati). U međuvremenu su negdašnje hrvatske utvrde pretvorene u turske. Najisturenije tursko utvrđenje bio je Kremen na desnoj strani Korane koji su Turci držali od 1582 do 1699., ali i Drežnik, Cetin i Sokolac kod Furjana.

Nakon reforme hrvatske Vojne krajine 1746. osnovana je Slunjska regimenta (pukovnija). Tako je Slunj u pravom smislu postao vojno središte svog područja. Regimenta je (kako se precizno navodi) obuhvaćala 64 naselja sa 2276 kuća i 5216 muškaraca od 16 do 60 godina, sposobnih za oružje. Bila je to četvrta regimenta u karlovačkom generalatu, a imala je 12 kompanija (četa): Lađevac, Vališselo, Krstinja, Blagaj, Budački, Vojnić, Poloj, Barilović, Vukmanić, Švarča, Oštrc i Žumberak. Svaka kumpanija imala je po četiri voda, zapravo četiri dijela ili 'ftrtalja'. Štab je regimente kasnije preseljen u Barilović te u Karlovac, ali i dalje nosi ime Slunjske regimente. Od 1788. do 1799. Slunj je, kao što je

Najočuvaniji dio utvrde snimljen iznutra

sredstva – za Bihać 20.000, a za Slunj 5000 forinti. Govori se o popravljajući i učvršćivanju stare utvrde te uređenju novih stražarskih mjesta u naselju na lijevoj obali Slunjčice. Nakon pada Bihaća 1592., s kojim su ujedno pali Tržac, Drežnik i Cetin, Slunj je posebno dobio na važnosti kao jedina zapreka ispred Karlovca i prema zapadnim krajevima od Korane do Jadrana.

Nakon nestanka slunjske loze Frankopana, Slunj je potpuno ušao u sastav Vojne krajine. Od 1579. bio je

Kranjsku kod Močila sačekali ban Toma Erdödi i karlovački general Joseph Thurn. Tada je, prema zapisima, palo 2000 Turaka, zaplijenjeno 10 barjaka i oslobođeno 600 zarobljenih robova. Zanimljivo jest da su petorica od 14 poginulih turskih vođa bili kršćani – turski vazali. Zabilježeno je da su kranjski staleži 1613. u pismu nadvojvodi i kasnijem kralju Ferdinandu II. nazvali Slunj "ključem Hrvatske i Kranjske". Posljednji turski napad na Slunj zbio se 1738. i uspješno je odbijen.

već rečeno, bio glavni stan zapovjednog generala u Hrvatskoj, baruna de Vinsa.

Samo je mjesto Slunj zadržalo funkciju štapskog mjesta, ali se sporo popunjavalo novim stanovništvom. U tim je vremenima (1726.) podignuta obnovljena sadašnja župna crkva Presv. Trojstva pokraj porušenoga franjevačkog samostana. Jezgra joj je bila srednjovjekovna jednobrodna franjevačka crkva Sv. Benedikta koja je više puta popravljena i dograđivana. Iz te je crkve na Trsat 1583. prenesena i najstarija svetinja – kip Majke Božje Slunjske. S lijeve i desne strane obnovljenoj su crkvi dodane kapelice tako da se poslije doimala kao trobrodna. Crkva je pregradnjama potpuno barokizirana i prilagođena potrebama slunjskog puka. U minulom je ratu 1991. najprije zapaljena, a poslije je gađana raznim projektilima.

Slunjska utvrda smještena na kamenitoj uzvisini poluotoka velike okuke Slunjčice bila je u više navrata temeljito obnavljana i dograđivana, a s vremenom je mijenjala i prvobitni oblik. Tijekom 19. stoljeća u više je navrata stradala u požaru. Pos-

ljednji put 1882. zapalili su je nepoznati počinitelji. Utvrda je teško stradala 1943. kada su je Talijani razbijali topovima iz naselja u strahu da se u njoj skrivaju partizani. Utvrde nekadašnjega franjevačkog samostana, koje su također imale obrambenu funkciju, nakon rušenja od Turaka 1578. nisu nikada obnovljene i u međuvremenu od njih praktički nisu ostali nikakvi tragovi.

Slunj je 1876., zaslugom bana Ivana Mažuranića, dobio Građansku školu. U Slunju je rođen Eugen Kvaternik koji je 1871. podigao Rakovičku bunu. Rođen je u zgradi zvanoj Viličićeva sala, koju je u drugoj polovici 19. st. držala obitelj Kvaternik. Ta je kuća jednim dijelom služila kao prebivalište za poštanske kirijaše, a prizemno su bile staje za konje koji su prevozili poštu. Ta je kuća, baš kao i zgrada Građanske škole te Hrvatskog katoličkog doma, zapaljena u Drugom svjetskom ratu, kada su baš kao i za nedavne okupacije stradale mnoge slunjske kuće. Za okupacije u vrijeme Domovinskog rata bile su srušene i popaljene i Rastoke u kojima su neke kuće starije od 300 godina.

Ostaci zgrade zvane Magazin iz Napoleovih vremena

Obnovljena crkva Presv. Trojstva u Slunju

Nedavno smo posjetili Slunj i njegovu utvrdu. Ono što nas je odmah zadržalo je činjenica da su gotovo svi tragovi nedavnih ratnih stradanja gotovo potpuno uklonjeni. Još u početku saniran je prelijepi most prof. Tonkovića preko Korane, u međuvremenu su obnovljene Rastoke koje su opet zablistale u svojoj rasokošnoj ljepoti, a obnovljene su i gotovo sve srušene i popaljene kuće. Obnovljena je i crkva Presv. Trojstva kojoj je na zahtjev konzervatora vraćen nekadašnji izgled. Zapravo preostaje samo da se na pročelju uredi dekorativna plastika.

Čak je i utvrda očišćena od raslinja i ostalog otpada. Kako nas je izvijestila tajnica grada Zdenka Kovačević, koja nam je inače pružila sve osnovne informacije o današnjim zbivanjima u Slunju, to je učinjeno novcem dobivenim od Ministarstva kulture. Zapravo nastavilo se s projektom iz 1989. i 1990. godine o uređivanju slunjske utvrde koji je bio zaustavljen zbog rata. Projekt su izradili Drago Miletić, prof., i Marija Valjato Fabris, dipl. ing. arh., a predviđa istražne radove, sanaciju sačuvanih ostataka i izgradnju galerije slika pri njezinu istočnom prilazu. Dakako da projekt u konačnoj fazi predviđa uređivanje staza i prilaza. koji su sada

prilično nesigurni, te prikladnu rasvjetu. Utvrda će dobiti i svu potrebnu infrastrukturu. Gradsko poglavarstvo u svojim nastojanjima ima veliku podršku Konzervatorskog odjela u Karlovcu, a dinamika radova ovisit će o novcu dobivenom od Ministarstva kulture na čije se natječaje namjeravaju redovito javljati.

U blizini slunjske utvrde, na prostoru u čijoj je blizini bio smješten nekadašnji izdvojeni stražarski toranj (polterturm), u vrijeme Napoleоновih Ilirskih provincija izgrađena je velika kamena zgrada koja je najvjerojatnije služila kao skladište, a u Slunju je jednostavno nazivaju Magazinom. Danas su od zgrade ostali

samo zidovi, a gospođa Kovačević tvrdi da zasad ne postoje nikakvi planovi obnove, iako je osamdesetih godina prošlog stoljeća služila kao ljetno kino da bi se potaknulo zanimanje sugrađana. Magazin je inače jedna od rijetkih slunjskih zgrada koja nije stradala u ratnim djelovanjima već od "zuba vremena" i nešto jače upotrebe tijekom Prvoga i Drugoga svjetskog rata.

Slunj je danas gradska jedinica lokalne samouprave koja obuhvaća 67 naselja i 5610 stanovnika prema prvim rezultatima popisa iz 2001. godine. Sam grad Slunj ima 1628 stanovnika, što znači da se vratio veći dio od njegova predratnog stanovništva

(2026 iz popisa 1991.). Grad je uglavnom smješten na lijevoj obali Slunjčice, u blizini njezina utoka u Koranu, a ta glavna kordunska rijeka, koja blizu Slunja ima dubok i lijep kanjon, upravo od Slunja počinje teći gotovo pravocrtno prema sjeveru i rijeci Kupi u koju se ulijeva. Dojam je ipak da Slunj ima izuzetne i nedovoljno iskorištene turističke mogućnosti te da bi sve svoje ljepote morao znatno agresivnije nuditi. U turističkoj ponudi uz Rastoke će posebno mjesto sasvim sigurno dobiti i dojmjljiva slunjska utvrda, pogotovo kad bude do kraja uređena i sanirana.

Branko Nadilo